

(foto: Henk van Halm).

De Weerribben: het meest waardevolle moerasgebied van Noordwest-Europa

Het uiterst kwetsbare, maar weergaloos mooie natuurreervaat 'De Weerribben' in Noordwest-Overijssel wordt in talloze studies genoemd als het meest waardevolle moerasgebied in geheel Noordwest-Europa. Mede daarom is het gebied ook aangewezen als toekomstig nationaal park.

De planten- en dierenwereld zijn in dit door de mens 'gemaakte' gebied van onnavolgbare schoonheid en in hun verscheidenheid werkelijk uniek. Maar ook de landschappelijke schoonheid en de rust, die er nog heerst, zijn onovertroffen.

Het gebied is echter door zijn structuur uitermate kwetsbaar. Het verdraagt niet overal menselijke betreding. Je kunt kiezen voor het verzwijgen van al die schoonheid en waarden, die het gebied bezit. Je kunt óók kiezen voor een eerlijke weergave van die schoonheid en waarden van een gebied als de Weerribben.

Ontstaan

Het imponerende reservaat 'De Weerribben' is in feite gemaakt door de verveners, die vanaf de Middeleeuwen tot in onze eeuw in dit gebied turf

staken. Op die wijze ontstonden de zogenoemde 'trekgaten', die door 'ribben' werden gescheiden. Dat zijn lange stroken land, waarop de baggermassa te drogen werd gelegd.

De diepte van de trekgaten varieerde, de grondsoort van de bodem was lang niet altijd eender, het water was glashelder en het land was zeer afwisselend voedselrijk en voedselarm. Door die grote variatie komen er tal van uiterst zeldzame planten in het moerasland voor.

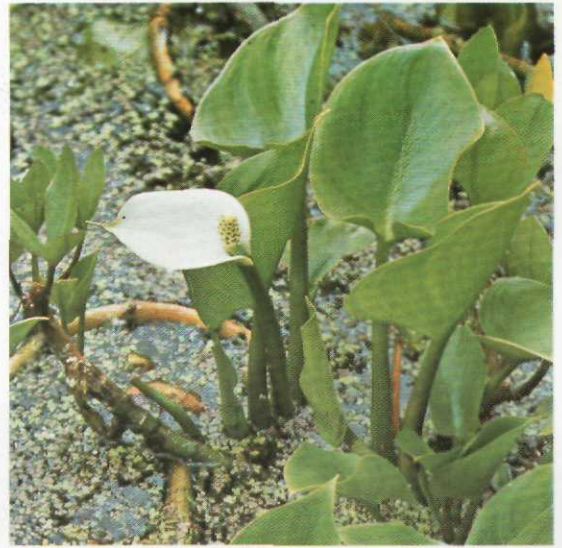
Die schitterende plantenwereld brengt uiteraard een rijke insektenwereld met zich mee. Zo treft men in De Weerribben de zeer zeldzame vuurvlinde aan, die verder alleen nog voorkomt in Zuidwest-Friesland. De Weerribben bezit één van de laatste kolonies purperreigers van Nederland en ook de blauwe reiger en mysterieuze roerdomp leiden er hun eigen leventje.

Duidelijke verscheidenheid

In de zeer gevarieerde dierenwereld kunnen tal van roofvogels nog hun voedsel vinden, waarbij iedere soort zijn eigen prooi zoekt. De boom-

Vuurvlinder (tek. M. Kolvoort).

Slangewortel (foto: Henk van Halm).

Bruine kiekendief (foto: Dick Woets).

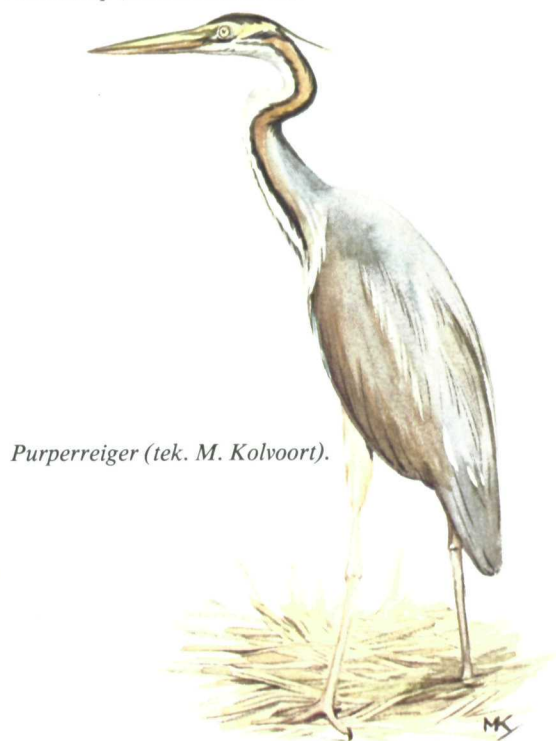
Ree (foto: Dick Woets).

Grasbundelzwam (*Pholiota abstrusa*)
(tek. Nan Ernste).

Roerdomp (tek. M. Kolvoort).

Purperreiger (tek. M. Kolvoort).

Het nieuwe boek
van I.V.N./VARA:
een must voor lief-
hebbers van dit
gebied.

Futenpaar (foto: Henk van Halm).

valk leeft er van de insecten en zangvogels, de torenvalk vult zijn maag met kleine dieren, o.a. muizen en de buizerd is gek op de wat grotere zoogdieren, muizen en aas.

De drie soorten kiekendieven behoren wel tot de meest specifieke roofvogels van het gebied.

Die verscheidenheid aan roofvogels toont duidelijk aan dat er een grote gevarieerdheid aan diersoorten leven in De Weerribben voorkomt.

Kiekendieven

Wie in deze tijd van het jaar een tocht maakt door de Weerribben (nabij Ossenzijl) zal met wat geluk enige kiekendieven in 't gebied zien jagen. Het zijn slanke roofvogels, die de grootte van een buizerd hebben en hun voedsel bemachtigen door laag over het moerasland te glijden (in de volksmond worden ze daarom 'glee' genoemd) en zich vervolgens op hun prooi storten. Het zijn, met de velduilen, de enige roofvogels, die 't nest op de grond bouwen.

Sommige boeren, jagers en bezeten verzamelaars van zinloze trofeeën hebben kiekendieven met de klem gevangen en met het geweer afgeschoten. Daartoe legden zij aas uit of verborgen zich in de omgeving van het nest van deze vogels.

Het gevolg was duidelijk: de Kiekendieven werden een steeds zeldzamer verschijning in onze lage landen. Bovendien kwamen zij alleen nog voor op plaatsen waar de mens hen moeilijk kon benaderen. In de Weerribben vonden zij de broodnodige rust en het voedsel, waarvan zij afhankelijk zijn.

De drie soorten kiekendieven, die in West- en Midden-Europa voorkomen (bruine, blauwe en grauwe kiekendief) hebben de laatste jaren alle in De Weerribben gebroed. En dat is voor Europa een unieke situatie. Die was te danken aan drie factoren: geschikte nestgelegenheid, voldoende voedsel en voldoende rust. Voorwaarden, waarvan het natuurreservaat in de Kop van Overijssel ruim voldeed!

Planten

In De Weerribben vinden we alle denkbare overgangen tussen water en land. De veelheid aan planten, waaronder uiterst zeldzame, is bijna niet te beschrijven. In de zomer kleurt het oeverland door de bloeiende kattestaart, het koninginnekruid, gele lis, moerasspirea, terwijl op het water de gele plomp en de fraaie waterlelie bloeien. Het gebied bezit een grote rijkdom aan wilde orchideeën, zoals de rietorchis, maar ook de wat zeldzamere en dus minder voorkomende welriekende nachtorchis.

Gevaren

Nu jagers en verzamelaars het veld hebben ge-ruimd in dit waardevolle gebied, zou men kunnen verwachten, dat de schitterende natuur, schatrijk aan zo onnoemelijk veel levensvormen, veilig is.

Dat is echter bepaald niet het geval. Want het natuureservaat De Weerribben wordt door talrijke gevaren bedreigd! Het natte land wordt steeds droger door ophopend plantenmateriaal en als men (de mens) niet ingrijpt, ontstaat er in korte tijd bos. Bos, dat in zijn levensvormen veel minder afwisselend is dan moerasland en bovendien minder zeldzaam.

Daarom is het zaak het oorspronkelijk moerasland te handhaven. Daar werken de autochtonen aan mee: de rietsnijders, die het gemaaide riet uit het kraggeland weghalen, als gevolg waarvan het gebied ter plaatse nat blijft. De rietsnijders kappen tevens de jonge bosopslag.

Maar hun aantal is klein geworden, want het is zwaar werken in het riet en de verdiensten zijn gering.

Subsidies

Gelukkig heeft de regering dit nog net op tijd ingezien en worden thans subsidies verstrekt aan mensen, die hun rietland maaien en bosvrij houden. Het Staatsbosbeheer, dat namens het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk het beheer over De Weerribben voert, doet er alles aan om het unieke moerasland te behouden.

Dichtgegroeide trekaten worden opengegraven, en in al te dicht beboste delen van het reservaat grazen Fjell-koeien, die boombast vreten en zo zorgen voor het afsterven van ongewenste opslag van bomen en struiken.

Het gaat allemaal evenwel zo langzaam en de overgang van open trekgat naar moerasbos kan zich in enkele tientallen jaren voltrekken. Daarom moet er méér gebeuren, zoals een nog intensiever beheer; door het Staatsbosbeheer, maar zeker óók door de oorspronkelijke rietsnijders.

Waterverontreiniging

Een ander gevaar voor De Weerribben is de toenemende waterverontreiniging. Moderne onderzoeken hebben aangetoond, dat de grote vaarten al niet meer 'schoon' te noemen zijn. Als gevolg daarvan sterven zeer kwetsbare planten uit. En als die planten zijn verdwenen, verdwijnen ook de kwetsbare diersoorten, zoals bijvoorbeeld de grote vuurvliinder.

Het verontreinigde water biedt bijna geen levensmogelijkheden meer voor kwetsbare vissoorten, en daarmee nemen de populaties van andere soorten waterdieren weer af.

Recreatie

Ook de openluchtrecreatie vormt een gevaar. De gemotoriseerde watersport veroorzaakt afkalvende oevers en opwervend slib. Boten en bewoners van campings lozen hun vuil in het oppervlaktewater. Bovendien brengt de aanwezigheid van mensen onrust in het veld, als gevolg waarvan de schuwere dieren naar elders vluchten. Maar vaak geldt ook hier: vluchten kan niet meer . . . !

Al te veel natuurschoon is uit onze wereld verdwenen. Het is niet voor niets dat verleden jaar de 'Strategie voor het behoud van de biosfeer' ('World Conservation Strategy') aan alle regeringen in de wereld is aangeboden. Die strategie onderstreept het belang van een verantwoord beheer van de natuurlijke hulpbronnen voor iedere vorm van ontwikkeling.

Dilemma

Iedereen zal moeten beseffen welke belangen er op het spel staan als we het over onze 'natuur' hebben. Het natuureservaat De Weerribben in Noordwest-Overijssel is één klein onderdeel van onze aarde, dat nog weergaloos is. Maar als *héél Nederland* dat wil ervaren, is het met dit gebied gebeurd, zoals dat ook elders in onze wereld aantoonbaar is. En dáár nu ligt een dilemma van de natuurbescherming.

*Joop Janssen, namens
Stichting Vrienden van de Weerribben*

De Stichting 'Vrienden van de Weerribben' gaf het boekje 'De Weerribben' door Dick Woets uit. Dick Woets won dit jaar de Publiciteitsprijs 1981, uitgelooft door Het Overijssels Landschap. De auteur voorzag dit boekje van vele kleurenfoto's en behandelt resp. het ontstaan, landschap en flora, faunabeheer en recreatie van dit gebied. Het boekje kost afgehaald aan het bezoekerscentrum van 'De Weerribben' te Ossenzijl voor donateurs van de stichting f 7,50 en voor niet-donateurs f 9,50. Ook kan men het bestellen door overmaking van f 10,50 (incl. porto) voor donateurs resp. f 12,50 voor niet-donateurs op girorek. 3410414 t.n.v. Stichting 'Vrienden van de Weerribben' te Steenwijk. Voor aanmelding als donateur: secretariaat van de Stichting, Koterhoek 4, 8332 CX Steenwijk (min. f 15,— p.j.).